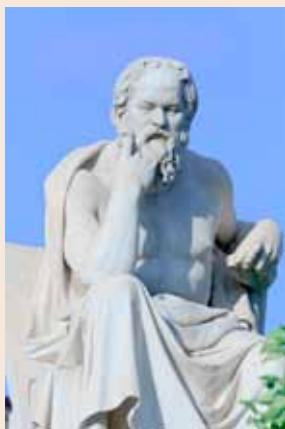

Input // output

Rationeel

Mensen handelen in principe rationeel, maar moeten wel leren hoe dit goed te doen. Macro-economische modellen op basis van rationele verwachtingen veronderstellen doorgaans twee dingen. Ten eerste voorspellen rationele agenten de toekomstige prijzen op basis van alle beschikbare informatie en maken zij hierbij geen systematische fouten. Ten tweede optimaliseren deze rationele agenten vervolgens hun consumptie en productiebeslissingen op basis van deze voorspellingen. Bao et al. onderzoeken middels een experiment of deze veronderstellingen juist zijn. In het experiment wordt een economie gesimuleerd

middels het spinneweb-model. De deelnemers aan het experiment vertegenwoordigen een bedrijf in deze economie en zijn onderverdeeld in groepen die een prijsvoorspelling, een productiebeslissing of beide moeten maken. In alle gevallen tendert het marktevenwicht op de lange termijn naar het evenwichtspunt van een model met rationele verwachtingen. Wel blijkt de snelheid waarmee mensen leren dit evenwichtspunt te bereiken, te verschillen voor de verschillende groepen.

Bao, T., J. Duffy en C. Hommes (2012) Learning, forecasting and optimizing: an experimental study. *Tinbergen Institute Discussion Paper*, 015.

Arbeid

Josten *et al.* rapporteren over de ontwikkelingen op de Nederlandse arbeidsmarkt in het afgelopen decennium. De onderzoekers baseren zich op gegevens uit een langlopend onderzoek onder werkgevers, het Arbeidsvraagpanel dat sinds 2010 door het Sociaal en Cultureel Planbureau wordt beheerd. Hoewel de personeelsstromen in en uit bedrijven vrij constant zijn gebleven is er wel sprake van toegenomen baancreatie en -vernietiging. Daarnaast worden er vaker tijdelijke contracten van een jaar of langer aangeboden en worden mensen die na een tijdelijk contract weer uitstromen vaker vervangen. Dit laatste komt deels doordat werknemers met uitzicht op een vast contract niet blijken te voldoen, maar ook omdat werknemers zelf vertrekken of omdat werkgevers zich niet willen committeren aan het voortzetten van de werkzaamheden na de eerste periode. Welk van deze drie effecten het zwaarst weegt in de verklaring komt uit het onderzoek niet naar voren.

Josten, E., J.D. Vlasblom en M. de Voogd-Hamelink (2012) *Vraag naar arbeid 2011*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Islamitisch

De kans dat in Pakistan een lening niet wordt terugbetaald is bij conventionele, rentedragende leningen meer dan twee keer zo groot als bij leningen op basis van islamitisch bankieren, waarbij er geen rente in rekening wordt gebracht. Dit concluderen Baele *et al.* op basis van onderzoek naar meer dan 150.000 leningen in de periode 2006–2008. De kans op wanbetaling van een islamitische lening is kleiner tijdens de ramadan en in grote steden waar het aantal stemmers op religieuze partijen stijgende is. Dit impliceert dat godsdienst, via individuele devotie of via netwerkeffecten, invloed kan hebben op het percentage wanbetalingen.

Baele, L., M. Farooq en S. Ongena (2012) Of religion and redemption: evidence from default on Islamic loans. *European Banking Center Discussion Paper*, 008.

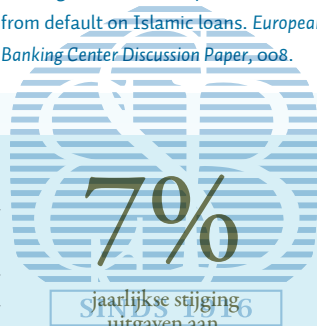
Vrienden

Bryan *et al.* onderzoeken middels een experiment of vrienden en bekenden ingezet kunnen worden om kredietrisico's te beperken. Een Zuid-Afrikaanse verstrekker van micro-financiering bood de helft van zijn klanten een cash bonus als zij een vriend binnenbrachten die zijn lening uiteindelijk afbetaalde. De andere helft van zijn klanten bood hij een cash bonus aan als zij een vriend binnenbrachten die werd goedgekeurd voor een lening. Op deze manier konden de onderzoekers onderscheid maken tussen de effecten van screening vooraf en sociale druk achteraf. De onderzoekers vinden een sterk effect van sociale druk, een bonus van 12 dollar beperkte het aantal wanbetalingen door aangedragen-vrienden van 20 tot 10 procent. De onderzoekers vinden geen bewijs dat mensen hun vrienden screenen op karakteristieken die voor de geldverstrekker onzichtbaar zijn.

Bryan, G., D.S. Karlan en J. Zinman (2012) You can pick your friends, but you need to watch them: loan screening and enforcement in a referrals field experiment. *CEPR Discussion Papers*, 8857.

Zorg

Aan de hand van een decompositieanalyse is door De Jong berekend dat de uitgaven aan curatieve zorg in Nederland in de periode 1972–2010 met gemiddeld zeven procent per jaar zijn toegenomen. De uitgaven aan langdurige zorg stegen jaarlijks met 7,4 procent. Deze groeicijfers zijn voor

de helft toe te schrijven aan prijsstijgingen. Een belangrijke factor achter de groeiversnelling sinds de eeuwwisseling is vermoedelijk overheidsbeleid.

Jong, J. de (2012) *Decompositie van de zorguitgaven, 1972–2010*. CPB *Achtergronddocument*, CPB Policy Brief 2011(11).

De auteur heeft verklaard dit artikel alleen te publiceren in ESB en niet elders te publiceren in wat voor medium dan ook. Het is wel toegestaan om het artikel voor eigen gebruik en voor publicatie op een intranet van de werkgever van de auteur aan te wenden.

Hypotheke

In de Verenigde Staten van Amerika wordt momenteel gediscussieerd over de vraag of de beschikbaarheid van krediet de prijzen van huizen heeft opgedreven in het afgelopen decennium. Adelino *et al.* concluderen op basis van hun onderzoek dat makkelijker toegang tot krediet inderdaad leidt tot een stijging van huizenprijzen. Zij onderzochten het effect op huizenprijzen van veranderingen in de *conforming loan limit* in Amerika. Boven deze door de overheid bepaalde limiet worden hypotheke minder verhandelbaar voor de financiële instellingen waardoor ze vaak duurder en veel moeilijker te verkrijgen zijn dan hypotheke waarvan de hoofdsom onder de limiet ligt.

Huizen die door een verandering van de limiet in aanmerking komen voor een goedkopere lening stijgen over het algemeen in prijs. Deze stijging bedraagt gemiddeld 11,8 dollar per vierkante meter, op een gemiddelde prijs van 2411 dollar per vierkante meter.

Adelino, M., A. Schoar en F. Severino (2012) Credit supply and house prices: evidence from mortgage market segmentation. *NBER Working Paper Series*, 17832.

Prijrisico

Huiseigenaren zouden het prijrisico op hun huis in belangrijke mate kunnen mitigeren als er een vrije handel zou zijn in de waarde van huizen. Dröes *et al.* komen tot deze conclusie na het onderzoeken van de huizenprijsontwikkeling in Nederland in de jaren 1995–2008. Zij stellen dat, bij vrije handel in de waarde van huizen middels bijvoorbeeld een aandelenmarkt, het mogelijk is voor Nederlandse huiseigenaren om tot 96 procent van het prijrisico op de eigen woning af te dekken middels diversificatie. De onderzoekers geven wel aan dat er meerdere praktische bezwaren zijn bij het mogelijk maken van vrije handel in de waarde van huizen.

Dröes, M.I., H. Garretsen en W.J.J. Manshanden (2012) The diversification benefits of free trade in house value. *Tjalling C. Koopmans Research Institute Discussion Paper Series*, 03.

Woonlasten

Eigenaars-bewoners zijn aan bijkomende woonlasten (woonlasten exclusief hypotheeklasten) op jaarbasis gemiddeld 193 euro meer kwijt dan een jaar geleden. Deze stijging van 5 procent komt vooral doordat de energieprijzen en het eigenwoningforfait zijn gestegen.

De auteur heeft verklaard dit artikel alleen te publiceren in ESB en niet elders te publiceren in wat voor medium dan ook. Het is wel toegestaan om het artikel voor eigen gebruik en voor publicatie op een intranet van de werkgever van de auteur aan te wenden.

Welzijn

Naudé *et al.* onderzoeken de relatie tussen het aantal entrepreneurs en het ervaren welzijn in een land. Zij vinden nagenoeg geen bewijs voor de stelling dat een hoger welzijnsniveau leidt tot meer entrepreneurs. Wel blijkt dat entrepreneurs in landen met een hoger welzijnsniveau zich minder richten op sterke groei van het eigen bedrijf.

Naudé, W., J.E. Amorós en O. Cristi (2012) 'Surfeiting, the appetite may sicken': entrepreneurship and the happiness of nations. *UNU-MERIT Working Paper Series*, 013.

Natuurgebied

Beschermde natuurgebied draagt bij aan de regionale armoedereductie in Bolivia. Uit onderzoek van Canavire-Bacarreza en Hanauer blijkt dat gemeenten waarvan ten minste tien procent van het grondgebied tot natuurgebied is benoemd in de periode 1992–2000, succesvoller waren met betrekking tot armoedereductie dan vergelijkbare gemeenten zonder beschermd natuurgebied binnen de gemeentegrenzen.

Canavire-Bacarreza, G. en M.M. Hanauer (2012) Estimating the impacts of Bolivia's protected areas on poverty. *IZA Discussion Paper Series*, 6341.

Voetbal

De ontwikkelingen op de aandelenbeurzen van vijftien verschillende landen werden tijdens het wereldkampioenschap voetbal (WK) in Zuid-Afrika in 2010 beïnvloed door de wedstrijden die werden gespeeld. Wanneer het nationaal elftal speelde daalde het aantal transacties op de betreffende aandelenbeurs met 45 procent en het totale handelsvolume met 55 procent. Een doelpunt vermindert de activiteit op de beurs met nog eens 5 procent. Daarnaast blijkt de evenwijdige prijsontwikkeling van de nationale beurs met de beurzen in andere landen met 20 procent af te nemen tijdens de wedstrijden. Ehrmann en Jansen stellen op basis van hun onderzoek dat aandelenbeurzen tijdens het WK de ontwikkelingen op het voetbalveld volgden in plaats van die op de beursvloer.

Ehrmann, M. en D.-J. Jansen (2012) The pitch rather than the pit: investor inattention during FIFA World Cup matches. *DNB Working Paper*, 337.

Ongelukkig

Gielen en Van Ours onderzoeken op basis van gegevens uit het Duitse Sociaal-Economisch Panel de relatie tussen welzijn en werkloosheid. De helft van de mensen die werkloos raakt, geeft aan hierdoor niet minder gelukkig te zijn. Dit verklaart waarom in ieder geval een gedeelte van de werklozen actief gestimuleerd moet worden om werk te zoeken. Verder blijkt uit het onderzoek dat mensen die zeggen wel ongelukkig te worden door werkloos te zijn geworden, actiever op zoek gaan naar een nieuwe baan zonder sneller een baan te vinden. De daling in het welzijn van deze mensen wordt niet geheel teniet gedaan door het vinden van een nieuwe baan.

Gielen, A.C. en J.C. van Ours (2012) Unhappiness and job finding. *CENTER Discussion Paper*, 011.

Gemiddeld is een woningbezitter in 2012 in Nederland 4041 euro kwijt aan bijkomende woonlasten, naast de hypotheeklasten. Dat is twaalf procent van het gemiddelde jaarinkomen.

COELO (2012) *Woonlastenmonitor 2012*. Groningen: COELO.